SÁMEDIGGI
SÄMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĞĞ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

LAUSUNTO
22.11.2022
Dnro: 562/D.a.4/2022

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Lausunto Kaivostoiminnalle RAJAT -kansalaisaloitteesta

Viite: Talousvaliokunta keskiviikko 23.11.2022 klo 11.00 / KAA 1/2022 vp / Lausuntopyyntö

1. Aluksi

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä asiantuntijalausuntoa Kaivostoiminnalle RAJAT -kansalaisaloitteesta, joka sisältää lakialoitteen malminetsinnältä ja kaivostoiminnalta kokonaan kiellettyjen alueiden perustamiseksi. Kansalaisaloitteen tavoitteena on muuttaa Suomen lainsäädäntöä niin, ettei kaivostoiminta pääse tuhoamaan ainutkertaisia vesistöjä tai muita arvokkaita luonto- ja kulttuurialueita. Tarkoituksena on turvata pysyvästi ja ylisukupolvisesti alueilla olevat erityisarvot.

2. Saamelaiskäräjien huomiot kansalaisaloitteesta

Saamelaiskäräjät pitää kansalaisaloitetta kannatettavana ja tarpeellisena. Jatkuva luonnonvarojen käytön kasvu on jo johtanut siihen, että saamelaisten perinteiset alueet ovat niin kansallisen kuin kansainvälisenkin kiinnostuksen kohteena. Saamelaiskäräjät painottaa, että epätodennäköisetkin kaivossuunnitelmat ja malminetsintä saamelaisten kotiseutualueella aiheuttavat valtavaa haittaa saamelaisyhteisölle. Saamelaiskäräjät kantaa erityistä huolta saamelaislapsista ja -nuorista, jotka joutuvat elämänsä alkutaipaleelta saakka olemaan huolissaan tulevaisuudestaan ja pohtimaan, voivatko jäädä asumaan kotiseudulleen ja työskentelemään perinteisissä elinkeinoissa.

Kansalaisaloitteen sisältämä luettelo ehdotetuista malminetsinnän ja kaivostoiminnan kieltoalueista pitää sisällään muun muassa lain saamelaiskäräjistä (974/1995) 4 §:n mukaisen saamelaisten kotiseutualueen. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan saamelaisten kotiseutualue on tarpeen jättää malminetsinnän ja kaivostoiminnan ulkopuolelle, sillä kaivostoiminta ja saamelaisten kulttuuri eivät sovi samoille alueille. Kaivostoiminta estää alueen perinteisen käytön kaivosalueella ja lisäksi kaivostoiminnalla on aina varsinaista toiminta-aluetta laajempia heijastevaikutuksia niin ympäristöön kuin alueen asukkaisiinkin.

Saamelaiset perinteiset elinkeinot – kalastus, poronhoito, metsästys, keräily ja saamelainen käsityö kuuluvat perustuslain 17.3 §:ssä turvatun saamelaiskulttuurin suojan piiriin. Perinteiset elinkeinot ja muut saamelaisten kulttuurin osa-alueet ovat kuitenkin jo tälläkin hetkellä kovassa ristipaineessa saamelaisten kotiseutualueella kilpailevan maankäytön vuoksi. Ilmastonmuutos aiheuttaa saamelaisille painetta toisaalta vaikutuksiin sopeutumiseen ja samalla siihen, että saamelaisten omaleimainen kulttuuri pystytään säilyttämään ja sitä voidaan kehittää muuttuvassa maailmassa saamelaisten omilla ehdoilla. Saamelaisten kulttuurin kehittämismahdollisuuksien turvaamissa saamelaisten kotiseutualueen maiden ja vesien tila erilaisine luontotyyppeineen ja -lajineen on

Sajos
FIN-99870 Anár | Aanaar | Aanar | Inari
www.samediggi.fi
+358 (0)10 839 3100
info@samediggi.fi
etunimi.sukunimi@samediggi.fi

erityisasemassa. Puhtaat, elinvoimaiset ja yhtenäiset maa- ja vesialueet ovat saamelaisten kulttuurin elinehto nyt ja tulevaisuudessa. Mahdollinen kaivostoiminta ja siitä aiheutuvat ympäristövaikutukset ilmaan, kasvillisuuteen ja vesistöihin, sekä sosiaaliset vaikutukset heikentäisivät saamelaisten oikeutta kulttuurinsa harjoittamiseen saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaiskäräjät yhtyy kansalaisaloitteessa esitettyyn näkemykseen siitä, että toteutuessaan kaivoshankkeet vaarantavaisivat saamelaisten luontaiselinkeinoihin perustuvan elämäntavan saamelaisten kotiseutualueella.

Kansainvälinen luonnonvarapaneeli on arvioinut, että luonnonvarojen käyttö ja prosessointi aiheuttavat jopa 90 % globaalista biodiversiteettikadosta.[1] Saamelaiskäräjät huomauttaa tässä yhteydessä, että YK:n biodiversiteettisopimuksen artikla 8(j) velvoittaa sopimuksen osapuolia kunnioittamaan, ylläpitämään ja suojelemaan alkuperäiskansojen biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön liittyvää tietämystä ja käytäntöjä. Sopimus myös kehottaa osapuolia suosimaan luonnon biodiversiteetin tavanomaista käyttöä perinteisen kulttuuriin käytäntöjen mukaisesti. Toteutuessaan kaivoshankkeilla olisi saamelaisten kotiseutualueella erittäin negatiivisia vaikutuksia niin biodiversiteettiin kuin saamelaisten perinteisen tiedon säilymiseenkin. Saamelaiskäräjät toteaa, että saamelaisilla ei ole mahdollisuutta säilyttää, ylläpitää ja kehittää luonnon monimuotoisuutta koskevaa perinteistä tietoaan, jos luonnon perinteinen kestävä käyttö estyy.

Perustuslain (731/1999) 17.3 §:n mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 27 artikla kieltää valtioita estämästä saamelaiskulttuurin harjoittamista. YK:n ihmisoikeuskomitea on ratkaisukäytännössään edellyttänyt, että saamelaiselle yhdessä ryhmänsä kanssa tulee turvata heidän perinteinen elämänmuotonsa elinkeinojen harjoittajana ja saamelaisyhteisön tulee pysyä elinvoimaisena myös tulevaisuuteen nähden.[2] Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä koskee myös saamelaisten perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia.

Merk.

Tuomas Aslak Juuso
puheenjohtaja

Sarita Kämäräinen
lakimiessihteeri, ympäristö ja elinkeinot

Lausunnosta päätti puheenjohtaja Tuomas Aslak Juuso kuultuaan 2. varapuheenjohtaja Leo Aikiota 22.11.2022.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut vs. ympäristösihteeri Tiina Lovisa Solbär.

[1] International Resource Panel, 2019.
[2] Ilmari Länsman et al. v. Suomen valtio, 1992.